

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multi-case study research) ที่มุ่งเจาะลึกกับสาระของกรณีศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสรุปผลซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในกรณีศึกษาอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุมเพื่อการตอบปัญหาการวิจัยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกกรณีศึกษา

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้องและครอบคลุม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาเป็นครูแห่งชาติ 2 ท่านซึ่งเป็นครูแห่งชาติที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก 3 ข้อ คือ

1. เป็นครูแห่งชาติปี 2541 เพราะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูแห่งชาติครบกระบวนการ 3 ปี
2. โรงเรียนของครูแห่งชาติอยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล
3. วิชาที่สอนแตกต่างกัน

สำหรับการคัดเลือกกรณีศึกษาตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกรณีศึกษาจำนวน 2 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ประวิทย์ บึงสว่าง ครูแห่งชาติ สาขาวิชาเคมี ปี 2541 และอาจารย์ทองดี แยมสรวล ครูแห่งชาติ สาขาฟิสิกส์ ปี 2541

อาจารย์ประวิทย์ บึงสว่าง อายุ 46 ปี ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ที่โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ รับผิดชอบในการสอนวิชาเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ห้อง คือ ม.5/8 ม.5/9 และ ม.5/11 ในฐานะครูแห่งชาติได้ดำเนินโครงการวิจัยในเรื่อง "การจัดการเรียนการสอนวิชาเคมีที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้มัลติมีเดียเพื่อการศึกษาการทดลองทางเคมี "

อาจารย์ทองดี แยมสรวล อายุ 46 ปี ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ที่โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี รับผิดชอบในการสอนวิชาฟิสิกส์ ระดับชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 ห้อง คือ ม.6/1 – ม.6/4 ในฐานะครูแห่งชาติได้ดำเนินโครงการวิจัยในเรื่อง “การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

จะเห็นได้ว่าทั้งสองโครงการมีความสอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษา ทั้งในเรื่องของการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด และยังได้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นด้วย

ผู้ให้ข้อมูลของ อ.ประวิทย์ ประกอบด้วย

- (1) ผู้อำนวยการโรงเรียน
- (2) เพื่อนครู 3 คน ประกอบด้วย เพื่อนครูในหมวดวิทยาศาสตร์ 1 คน เพื่อนครูในหมวดสังคมศึกษา 1 คน และหัวหน้าหมวดวิทยาศาสตร์ 1 คน
- (3) ครูเครือข่าย 3 คน และนักเรียนของครูเครือข่ายทั้ง 3 คน โดยการเลือกครูเครือข่ายนั้น ใช้วิธีการเลือกโดยใช้ทั้งการให้กรณีศึกษาแนะนำและผู้วิจัยสุ่มเลือกเอง
- (4) ผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครูแห่งชาติ คือ อ. มาลัย บึงสว่าง ภรรยาของ อ.ประวิทย์ และน้องเชอรี ลูกสาวคนโต
- (5) นักเรียนที่ อ.ประวิทย์ สอนในภาคเรียนนี้เป็นนักเรียนชั้น ม.5 ซึ่งมีทั้งหมด 3 ห้อง คือ ม.5/8 ม.5/9 และม.5/11 ผู้วิจัยจึงดำเนินการคัดนักเรียนเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน โดยพิจารณาจากเกรดวิชาเคมีและเกรดเฉลี่ยของนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งเลือกตัวแทนของแต่ละห้องมาเป็นตัวแทนในความสามารถของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ดังนี้ เลือกนักเรียน ม. 5/11 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มเก่ง เลือกนักเรียน ม. 5/8 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มกลาง และเลือกนักเรียนชั้น ม.5/9 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มอ่อน

ผู้ให้ข้อมูลของ อ.ทองดี ประกอบด้วย

- (1) ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ
- (2) เพื่อนครู 2 คน ประกอบด้วยเพื่อนครูในหมวดวิทยาศาสตร์ 1 คน และหัวหน้าหมวดวิทยาศาสตร์ 1 คน
- (3) ครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 จำนวน 3 คน และครูเครือข่ายรุ่นที่ 2 จำนวน 3 คน โดยการเลือกครูเครือข่ายนั้น ใช้วิธีการเลือกโดยใช้ทั้งการให้กรณีศึกษาแนะนำและผู้วิจัยสุ่มเลือกเอง
- (4) ผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครูแห่งชาติ คือ อ.กัลยาณี แยมสรวล ภรรยาของ อ.ทองดี

(6) นักเรียนที่ อ.ทองดี สอนในภาคเรียนนี้เป็นนักเรียนชั้น ม.6 ซึ่งมีทั้งหมด 4 ห้อง คือ ม.6/1 – ม.6/4 ผู้วิจัยจึงดำเนินการคัดนักเรียนเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่ม เก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน โดยพิจารณาจากเกรดวิชาฟิสิกส์และเกรดเฉลี่ยของนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งในชั้นแรกผู้วิจัยเลือกนักเรียนในชั้น ม. 6/3 ซึ่งเป็นห้องที่ อ.ทองดี เป็นที่ปรึกษา มา 3 กลุ่มกลุ่มละ 10 คน ตามลักษณะกลุ่มที่ได้กำหนดในข้างต้น และผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มกับนักเรียนที่ไม่ใช่ห้องที่ปรึกษา โดยเลือกนักเรียน ม. 6/2 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มเก่ง และเลือกนักเรียน ม. 6/1 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มอ่อน รวมกลุ่มที่ทำการสนทนากลุ่มทั้งหมด 5 กลุ่ม

นอกจากนี้ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์คณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติของ สกศ. จำนวน 2 คน ซึ่งคนที่ 1 เป็นเจ้าหน้าที่ในโครงการครูแห่งชาติ ปฏิบัติงานในโครงการครูแห่งชาติเป็นเวลา 2 ปี โดยปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารและการดูแลติดตามการดำเนินงานของครูแห่งชาติทุกคน และคนที่ 2 เป็นที่ปรึกษาในโครงการครูแห่งชาติ ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านนโยบายและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการคัดเลือก และตรวจงานของครูแห่งชาติ โดยปฏิบัติงานในโครงการนี้มาตั้งแต่ต้นเป็นเวลา 4 ปีแล้ว

จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

1. อ.ทองดี มีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเพิ่ม เนื่องจากผู้วิจัยได้ติดต่อทบทวนได้ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่สนาม
2. อ.ประวิทย์ มีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพื่อนครูเพิ่ม เนื่องจาก อ.ประวิทย์ เป็นผู้แนะนำ และอาจารย์หมวดสังคมท่านนี้มีที่พักอยู่ใกล้ที่พักของ อ.ประวิทย์
3. ครูเครือข่ายของ อ.ทองดี มี 2 รุ่น ตามโครงการวิจัยที่กำหนดไว้ใน การดำเนินงานตามโครงการครูแห่งชาติ จึงต้องทำการสัมภาษณ์ทั้ง 2 รุ่น รุ่นละ 3 คน ส่วนครูเครือข่ายของ อ.ประวิทย์ มีเพียงรุ่นเดียวตามโครงการวิจัยที่กำหนดไว้ใน การดำเนินงานตามโครงการครูแห่งชาติ จึงทำการสัมภาษณ์ครูเครือข่าย 3 คน
4. อ.ทองดี ไม่มีบุตร การสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว อ.ทองดี จึงสัมภาษณ์แต่ภรรยา
5. การสนทนากลุ่มกับนักเรียนของครูแห่งชาติ ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ

อ.ทองดี มากกว่านักเรียนของ อ.ประวิทย์ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทดลองจัดสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ทองดี ก่อน ทั้งนี้เพื่อดูว่าจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้างในการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางแก้ไข ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ทองดี จึงมีจำนวนมากกว่านักเรียนของ อ.ประวิทย์ 2 กลุ่ม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาประมาณ 6 เดือน คือเริ่มตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2544 ถึง วันที่ 19 เมษายน 2545 โดยมีวิธีเก็บข้อมูลดังนี้

1) การเตรียมตัวในการเก็บข้อมูล

1.1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัลและยกย่องครูในประเทศไทยและเทคนิคต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบการสังเกตและแนวคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการเตรียมกรอบการสังเกตและแนวคำถามกว้างๆ ไว้ก่อน

1.2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติของ สกศ. ผู้บริหารโรงเรียนของครูแห่งชาติที่เป็นกรณีศึกษา ครูแห่งชาติที่เป็นกรณีศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนของครูเครือข่าย และครูเครือข่ายที่ศึกษาล่วงหน้าก่อนนำส่งหนังสือจากสำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและคุ้นเคยในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนมากใช้วิธีการติดต่อทางโทรศัพท์

1.3) ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากสำนักงานฝ่ายจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แจ้งถึงคณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติของ สกศ. ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียน ครูแห่งชาติทั้ง 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนของครูเครือข่าย และครูเครือข่ายทุกท่าน

1.4) จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นเทป และของที่ระลึก

1.5) ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการ ขั้นตอน และประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์

2) การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจสถานที่ตั้งของโรงเรียน และเส้นทางในการเดินทางไปเก็บข้อ

มูลล่วงหน้าก่อนเข้าสู่สนาม เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลในการสังเกตและการสัมภาษณ์

การสร้างความสัมพันธ์กับกรณีศึกษา และผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาทั้ง 2 ท่าน ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละกลุ่ม แต่ละเหตุการณ์ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ซึ่งแบ่งเป็น

กรณีศึกษาทั้ง 2 กรณีศึกษา

อ.ประวิทย์ ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ในครั้งแรกโดยการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ตามเบอร์ที่ สกศ. ให้มา เพื่อติดต่อขออนุญาตให้อาจารย์เป็นกรณีศึกษาให้ โดยบอกรายละเอียดในการศึกษาครั้งนี้ว่ามีจุดประสงค์อย่างไรในการไปเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเดินทางไปพบที่โรงเรียน เพื่อแนะนำตัว และนำจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยไปให้ แล้วจึงขอความร่วมมือในการวิจัยคือ ผู้วิจัยขออนุญาตสังเกต สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารของอาจารย์ และสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่อาจารย์สอน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ในการเก็บข้อมูลกับ อ.ประวิทย์นั้น ผู้วิจัยจะต้องนัดช่วงเวลาสัมภาษณ์ และสังเกตชั้นเรียนล่วงหน้าทุกครั้ง โดยส่วนมากสัมภาษณ์ในห้อง E-Learning เพราะสะดวกเนื่องจากเป็นห้องที่อาจารย์ดูแลอยู่ และไม่มีอาจารย์ท่านอื่นพักอยู่

อ.ทองดี ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ในครั้งแรกเช่นเดียวกับ อ.ประวิทย์ คือติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ตามเบอร์ที่ สกศ. ให้มา แต่เนื่องจากเคยพบอาจารย์มาก่อนหน้านี้แล้ว และอาจารย์เป็นศิษย์เก่าของภาควิชาที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่จึงสะดวกในการพูดคุยและทำความเข้าใจ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเดินทางไปพบที่โรงเรียน เพื่อแนะนำตัวอย่างเป็นทางการอีกครั้ง และนำจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยไปให้ แล้วจึงขอความร่วมมือในการวิจัยคือ ผู้วิจัยขออนุญาตสังเกต สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารของอาจารย์ และสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่อาจารย์สอน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ในช่วงเวลาที่มีการเก็บข้อมูลกับ อ.ทองดี นั้น ผู้วิจัยจะไปอยู่ที่โรงเรียนของ อ.ทองดี ตั้งแต่เช้า โดยจะนั่งอยู่ที่โต๊ะพักครูที่ว่างอยู่ตัวหนึ่งทุกวัน ซึ่งได้รับความเป็นกันเองอย่างดีจากอาจารย์ทุกท่านในหมวดวิทยาศาสตร์ ทำให้มีความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นักเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนนั้น ในตอนแรก อ.ประวิทย์ ทำการแนะนำตัวผู้วิจัยในชั้นเรียนให้นักเรียนรู้จักว่าเป็นใคร มาจากไหน มาทำอะไร และผู้วิจัยจะนั่งสังเกตการเรียนการสอนอยู่หลังห้อง ส่วน อ.ทองดี นั้น จะไม่ได้แนะนำกับนักเรียนว่าผู้วิจัยเป็นใครในชั้นเรียน แต่ถ้ามีนักเรียนมาพบที่ห้องพักแล้วผู้วิจัยอยู่ด้วย อ.ทองดี ก็จะแนะนำว่าผู้วิจัยเป็นใคร แนะนำให้นักเรียนถามถึงการสอบเข้ามหาวิทยาลัย นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกตนักเรียนและจำนักเรียนให้ได้มากที่สุดในช่วงที่นั่งสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เมื่อมีเวลาจะพูดคุยกับนักเรียน และทักทายกันเมื่อพบ หลังจากจัดสนทนากลุ่มกลุ่มแรกแล้วจะทำให้สนิทสนมกับนักเรียนมากขึ้น นักเรียนจะเข้ามาทักทาย และบอกต่อกับเพื่อนคนอื่นไป ทำให้ผู้วิจัยมีความสะดวกในการพูดคุยกับนักเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะสนิทสนมกับนักเรียนของ อ.ทองดี มากเป็นพิเศษ เนื่องจากใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนนี้นานมาก นักเรียนจะเข้ามาพูดคุยเพื่อปรึกษาเรื่องการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และคุยกันเรื่องทั่วไป

เพื่อนร่วมงานของกรณีศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานของ อ.ประวิทย์ นั้น อาจารย์จะเป็นคนพาไปแนะนำให้รู้จักก่อนที่จะไปสัมภาษณ์ โดยมีหนังสือราชการขออนุญาตไปด้วย ส่วนเพื่อนร่วมงานของ อ.ทองดี นั้นจะรู้จักกันตั้งแต่วันแรกๆ ไปเก็บข้อมูล เพราะว่าผู้วิจัยนั่งอยู่ในห้องพักครูด้วยทุกวัน ทำให้สะดวกในการเก็บข้อมูลมากกว่า ไม่ต้องใช้หนังสือราชการ และผู้วิจัยสามารถสังเกตพฤติกรรมได้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรก

ผู้บริหารสถานศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษานั้น อ.ประวิทย์ ให้ผู้วิจัยทำหนังสือราชการมาจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอเข้าพบและสัมภาษณ์ท่านผู้อำนวยการด้วยตนเอง ส่วน อ.ทองดี นั้นจะพาผู้วิจัยไปพบท่านผู้อำนวยการที่ห้องพักด้วยตนเอง เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย และให้ผู้วิจัยขออนุญาตสัมภาษณ์

ครูเครือข่าย

การสร้างความสัมพันธ์กับครูเครือข่ายนั้น ถ้าเป็นครูเครือข่ายของ อ.ประวิทย์ อาจารย์ จะแนะนำให้ผู้วิจัยทำหนังสือราชการแล้วเข้าไปพบที่โรงเรียนด้วยตัวเองเลย ส่วน อ.ทองดี จะให้เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อครูเครือข่ายได้ให้ติดต่อไปก่อน ซึ่งผู้วิจัยจะติดต่อขออนุญาตก่อนที่จะไปพบและดำเนินการเก็บข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

วิธีการที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา เป็นดังนี้

3.1 การวิเคราะห์เอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโรงเรียนของครูแห่งชาติ เอกสารในการจัดการเรียนการสอนของครูแห่งชาติที่ผ่านมาในอดีตและในปัจจุบัน ผลงานของนักเรียนของครูแห่งชาติ ผลงานในโครงการครูแห่งชาติของครูแห่งชาติ และของครูเครือข่าย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครูแห่งชาติของ สกศ. เช่น หนังสือชุดปฏิรูปการเรียนรู้ : บันทึกรู้ครูแห่งชาติ โดยใช้เทคนิค Unobtrusive measures ประกอบด้วย โดยการศึกษาข้อมูล จะมี 3 ประเภท คือ ข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยทางกายภาพ ข้อมูลเชิงบันทึกหรือสถิติต่าง ๆ และข้อมูลซึ่งเป็นเรื่องที่เราสังเกตได้โดยตรง

3.2 การสังเกต ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการสังเกตพฤติกรรมของกรณีศึกษา ผู้วิจัยสังเกตโดยยึดกรอบแนวคิดของ Lofland (Lofland 1971, อ้างถึงในนิศา ชูโต, 2540) ซึ่งประกอบด้วยกรอบแนวคิด 6 หน่วยคือ การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสถานที่

(1) การกระทำ (act)

ผู้วิจัยสังเกตชีวิตประจำวันที่โรงเรียน การกระทำ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่างๆ ของบุคคลในสนาม สังเกตพฤติกรรมของครูแห่งชาติในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการปฏิบัติหน้าที่ครูแห่งชาติ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนวิชาที่ครูแห่งชาติสอน

(2) กิจกรรม (activities)

ผู้วิจัยสังเกตการกระทำของบุคคลหลายๆ คนที่แสดงความสำคัญและเกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีกระบวนการ มีขั้นตอน แบบแผน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

(3) ความหมาย (meaning)

ผู้วิจัยสังเกตการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูแห่งชาติ และการปฏิบัติงานตามโครงการวิจัยของครูแห่งชาติ เช่น นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อครูแห่งชาติ นักเรียนรู้สึกเป็นกันเองกับครู สามารถเข้ามาพูดคุยและปรึกษาปัญหาทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัวกับครู ได้ตลอดเวลาที่ครูว่าง นักเรียนชอบเรียนวิชาเคมีที่ครูแห่งชาติสอนเพราะได้เข้าไปเรียนที่ห้องมัลติมีเดีย

(4) การมีส่วนร่วม (participation)

ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาที่ครูแห่งชาติสอน เช่น การทำการทดลองเป็นกลุ่ม

(5) ความสัมพันธ์ (relationship)

ผู้วิจัยสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างครูแห่งชาติกับนักเรียน ครูแห่งชาติกับเพื่อนครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในสนาม

(6) สถานที่ (settings)

ผู้วิจัยสังเกตรูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในสนามซึ่งถือเป็นหน่วยวิเคราะห์ เช่น

สภาพโรงเรียน ห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความคิด ทักษะคิด ฯลฯ

3.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตการปฏิบัติงาน การสอนในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและชุมชน โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้ มีการวางแผนการสังเกตอย่างรอบคอบ ชัดเจน มีการจัดบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ และมีการระมัดระวังในเรื่องของความตรงและความเที่ยงในการแปลผลการสังเกต โดยพิจารณาถึงหลักการสำคัญต่อไปนี้

(1) สภาพสังคมที่ศึกษา ผู้วิจัยพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในห้องเรียนเป็นอย่างไร สามารถให้คำอธิบายสภาพดังกล่าวได้อย่างไร พฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนในห้องเรียนเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สังเกตเข้าใจสภาพของสังคมที่กรณีศึกษาปฏิบัติอยู่มากยิ่งขึ้น

(2) การมีส่วนร่วมในสังคม ผู้วิจัยพิจารณาว่าในโรงเรียนและในห้องเรียนนั้นประกอบด้วยใครบ้าง บุคคลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะใด และมีความสัมพันธ์กับครูแห่งชาติอย่างไร การสังเกตเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่ดี และการขัดแย้งในสังคมนั้นได้ชัดเจนขึ้น

(3) กิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ในสังคม ผู้วิจัยพิจารณาว่าบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนและห้องเรียนมีกิจกรรมใดบ้าง กิจกรรมนั้น ๆ ประสานสัมพันธ์กับกิจกรรมของบุคคลอื่น ๆ อย่างไร ลักษณะความสัมพันธ์เหล่านั้นส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์อะไรบ้าง

(4) ความถี่และห้วงเวลาของการเกิดสถานการณ์ ผู้วิจัยสังเกตดูว่าสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งมีการเกิดขึ้นแล้ว เกิดขึ้นซ้ำอีกอย่างไร หรือไม่ การเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ การสังเกตจุดนี้ช่วยอธิบายเรื่องความเที่ยงในเรื่องการแสดงพฤติกรรมอันเกิดจากกระบวนการคิด การดำเนินชีวิต และการปฏิบัติงานของครูแห่งชาติ

3.3 การสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ จะทำการสัมภาษณ์กรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครูในโรงเรียน ครูเครือข่าย นักเรียนของครูเครือข่าย คณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติของ สกศ. และผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครูแห่งชาติด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ และใช้เทคนิคเหตุการณ์วิกฤต (Critical incident technique) ร่วมในการสัมภาษณ์กรณีศึกษาด้วย

สำหรับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ผู้วิจัยจะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

(1) แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามได้อย่างเต็มที่และมีอิสระในการตอบ

(2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะ หรือแบบเจาะลึก (Indepth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงที่ผู้วิจัยต้องการ

(3) แบบตะล่อมกล่อมเกล่า (probe) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(4) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เป็นการสัมภาษณ์ในกรณีที่เฉพาะบางเรื่องต้องการผู้รู้เป็นพิเศษ

ขั้นตอนการสัมภาษณ์แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลและประวัติของผู้ให้สัมภาษณ์ การกำหนดนัดหมายเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่สัมภาษณ์ การเลือกประเภทการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และวัตถุประสงค์ การเตรียมแนวคำถาม แบบสัมภาษณ์ และวัสดุอุปกรณ์ การทดลองเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2) ขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัวและวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยบรรยากาศที่เหมาะสมสุภาพเรียบร้อย ให้ได้เนื้อหาข้อมูลครบตามแบบสัมภาษณ์

3) ขั้นการจับบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยบันทึกผลการสัมภาษณ์ในทันทีในรูปแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียง ถ้าเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และบันทึกเนื้อหาโดยวิธีสรุปความถ้าเป็นการสัมภาษณ์นั้นเป็นแบบไม่เป็นทางการ การบันทึกได้บันทึกตามข้อเท็จจริงไม่มีอคติและไม่แสดงความคิดเห็นของผู้วิจัยลงไปด้วย มีการทบทวนผลการสัมภาษณ์ตามความเหมาะสม และมีการสรุปผลการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

4) ขั้นปิดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอบคุณผู้ให้การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ครูแห่งชาติ ผู้วิจัยขอเวลาสัมภาษณ์ครูแห่งชาติประมาณครั้งละ 1:30 ชม. โดยแจ้งประเด็นว่าในแต่ละครั้งจะสัมภาษณ์เรื่องใด สถานที่สัมภาษณ์ของ อ.ทองดี ส่วนมากจะสัมภาษณ์ที่ห้องพักครู ส่วน อ. ประวิทย์ ส่วนมากจะสัมภาษณ์ที่ห้อง E – Learning

การสัมภาษณ์ผู้บริหารและเพื่อนครู ผู้วิจัยจะนัดเวลาที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ว่างจากการทำงาน โดยส่วนมากจะนัดล่วงหน้าเป็นสัปดาห์ โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณครั้งละ 1:30 ชม. ซึ่งจะสัมภาษณ์ที่ทำงานของแต่ละคน โดยที่ครูแห่งชาติจะแนะนำตัวผู้วิจัยก่อนในครั้งแรก หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานของครูแห่งชาติด้วยตัวเอง

การสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในครอบครัวของครูแห่งชาติ เนื่องจากภรรยาของครูแห่งชาติทั้ง 2 ท่านเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนเดียวกัน ทำให้สะดวกในการแนะนำตัว ติดต่อและนัดสัมภาษณ์ และลูกสาวของ อ.ประวิทย์ เรียนอยู่ที่โรงเรียนที่อาจารย์สอนอยู่ ผู้วิจัยจึงไปขอสัมภาษณ์ได้เลยเมื่อเวลาว่างจากการเรียน

การสัมภาษณ์ครูเครือข่ายและนักเรียนของครูเครือข่าย ผู้วิจัยใช้การโทรศัพท์ไปนัดครูเครือข่ายล่วงหน้าก่อน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องที่ผู้วิจัยไปขอสัมภาษณ์ และนัดวันเวลาที่ครูเครือข่ายสะดวกให้ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูล โดยเมื่อไปเก็บข้อมูลจริงครูเครือข่ายจะเตรียมการล่วงหน้าอยู่แล้ว ผู้วิจัยสามารถทำการสัมภาษณ์ได้ที่โต๊ะทำงานของครูเครือข่ายเลย ส่วนนักเรียนของครูเครือข่ายนั้นผู้วิจัยจะสุ่มจากนักเรียนในห้องเรียนที่ผู้วิจัยไปสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูเครือข่าย

การสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิค Critical incident technique เช่น ผู้วิจัยใช้ถามเกี่ยวกับประวัติของครูแห่งชาติ และปัญหาอุปสรรคในการทำงานในโครงการครูแห่งชาติ

“อยากให้อาจารย์ช่วยเล่าประวัติตั้งแต่สมัยเด็กให้ฟังซักนิดนึงค่ะ”

(ผู้วิจัย, 15 ม.ค. 45)

“ปัญหาที่อาจารย์คิดว่าเป็นอุปสรรคในการทำงานในโครงการครูแห่งชาติมีอะไรบ้างค่ะ”

“ปัญหานี้เป็นปัญหาที่หนักมากไหมคะ แล้วอาจารย์มีวิธีแก้ไขปัญหายังไง”

(ผู้วิจัย, 6 ธ.ค. 44)

3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus group) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับครูแห่งชาติจากนักเรียนของครูแห่งชาติทั้ง 2 ท่าน ดังนี้

(1) การสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ประวิทย์

นักเรียนที่ อ.ประวิทย์ สอนในภาคเรียนนี้เป็นนักเรียนชั้น ม.5 ซึ่งมีทั้งหมด 3 ห้องคือ ม.5/8 ม.5/9 และม.5/11 ผู้วิจัยจึงดำเนินการคัดเลือกนักเรียนเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน โดยพิจารณาจากเกรดวิชาเคมีและเกรดเฉลี่ยของนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งเลือกตัวแทนของแต่ละห้องมาเป็นตัวแทนในความสามารถของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ดังนี้ เลือกนักเรียน ม. 5/11 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มเก่ง เลือกนักเรียน ม. 5/8 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มกลาง และเลือกนักเรียนชั้น ม.5/9 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มอ่อน โดยจัดการสนทนากลุ่มที่โรงอาหารของโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว

(2) การสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ทองดี

นักเรียนที่ อ.ทองดี สอนในภาคเรียนนี้เป็นนักเรียนชั้น ม.6 ซึ่งมีทั้งหมด 4 ห้องคือ ม.6/1 – ม.6/4 ผู้วิจัยจึงดำเนินการคัดเลือกนักเรียนเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มเก่ง กลุ่มกลาง และกลุ่มอ่อน โดยพิจารณาจากเกรดวิชาฟิสิกส์และเกรดเฉลี่ยของนักเรียนเป็นหลัก ซึ่งในชั้นแรกผู้วิจัยเลือกนักเรียนในชั้น ม. 6/3 ซึ่งเป็นห้องที่ อ.ทองดี เป็นที่ปรึกษา มา 3 กลุ่มกลุ่มละ 10 คน ตามลักษณะกลุ่มที่ได้กำหนดในข้างต้น และผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มกับนักเรียนที่ไม่ใช่ห้องที่ปรึกษา โดยเลือกนักเรียน ม. 6/2 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มเก่ง และเลือกนักเรียน ม. 6/1 จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มอ่อน รวมกลุ่มที่ทำการสนทนากลุ่มทั้งหมด 5 กลุ่ม โดยจัดการสนทนากลุ่มที่โต๊ะม้าหินข้างอาคารเรียน

สำหรับรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดการเก็บข้อมูล

วันที่	กิจกรรม
พ.ศ. 8 พ.ย. 44	ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.)
ศ. 9 พ.ย. 44	พบ อ.ประวิทย์ ที่โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เพื่อส่งจดหมายขออนุญาตในการเก็บข้อมูล แนะนำตัวผู้วิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ และนัดหมายวันเวลาที่มาเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป
จ. 12 พ.ย. 44	พบ อ.ทองดี ที่โรงเรียนคณะราชบุรุษบำรุงปฐมธานี เพื่อส่งจดหมายขออนุญาตในการเก็บข้อมูล แนะนำตัวผู้วิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ และนัดหมายวันเวลาที่มาเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป
จ. 19 พ.ย. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ทองดี
อ. 20 พ.ย. 44	สัมภาษณ์ อ.ทองดี
พ.ศ. 22 พ.ย. 44	สัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารของ อ.ทองดี
พ.ศ. ๒๓ พ.ย. 44	สัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารของ อ.ทองดี
จ. 3 ธ.ค. 44	สัมภาษณ์ อ.ทองดี
พ.ศ. 6 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ทองดี
ส. 7 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
อ. 11 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
พ. 12 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ทองดี
พ.ศ. 13 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ทองดี
ศ. 14 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ทองดี
จ. 17 ธ.ค. 44	สังเกตการณ์เรียนการสอนและสัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
อ. 18 ธ.ค. 44	สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
พ. 19 ธ.ค. 44	สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
พ.ศ. 20 ธ.ค. 44	สนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มเก่ง ม.6/3 (กลุ่มเก่ง 1) สัมภาษณ์หัวหน้าหมวดของ อ.ทองดี (เพื่อนครูคนที่ 1)

ตาราง 3.1 (ต่อ)

วันที่	กิจกรรม
ศ. 21 ธ.ค. 44	สังเกตการเรียนการสอนของ อ.ทองดี
อ. 25 ธ.ค. 44	วิเคราะห์เอกสารของอาจารย์ทองดี
พ. 27 ธ.ค. 44	สนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มกลาง ม.6/3 (กลุ่มกลาง) วิเคราะห์เอกสารของ อ.ทองดี สัมภาษณ์เพื่อนครูของ อ.ทองดี
ศ. 28 ธ.ค. 44	นำเอกสารที่ยืมมาไปคืน อ.ทองดี
พ. 2 ม.ค. 45	สัมภาษณ์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ วิเคราะห์เอกสารของ อ.ทองดี
พ. 3 ม.ค. 45	สนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มอ่อน ม.6/3 (กลุ่มอ่อน 1) วิเคราะห์เอกสารของ อ.ทองดี
ศ. 4 ม.ค. 45	ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลให้ อ.นิตยาและ อ.ประกายวรรณ ครูเครือข่ายรุ่นที่ 2 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จ.พระนครศรีอยุธยา
จ. 7 ม.ค. 45	ไปขอข้อมูลที่ สกศ.
อ. 8 ม.ค. 45	ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลให้ อ.ธนวรรณ ครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนสตรีรัตนบุรี
พ. 9 ม.ค. 45	สัมภาษณ์และสังเกตชั้นเรียนของ อ.ธนวรรณ ครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนสตรีรัตนบุรี
พ. 10 ม.ค. 45	ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลให้ อ.อัญชลี ครูเครือข่ายของ อ. ประวิทย์ ที่โรงเรียนหอวัง
ศ. 11 ม.ค. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.ธนวรรณ และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 ของ อ.ทองดี ที่โรง เรียนสตรีรัตนบุรี
อ. 15 ม.ค. 45	สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
ศ. 18 ม.ค. 45	สังเกตการเรียนการสอน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์ และสัมภาษณ์ อ.มาลัย

ตาราง 3.1 (ต่อ)

วันที่	กิจกรรม
จ. 21 ม.ค. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.นิตยา และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 2 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์
อ. 22 ม.ค. 45	ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูลให้ อ.ลอย ครูเครือข่ายของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนนครหลวง"อุดมรัชติวิทยา" จ.พระนครศรีอยุธยา
พ. 23 ม.ค. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.อัญชลี และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นของ อ.ประวิทย์ ที่โรงเรียนหอวัง
พฤ. 24 ม.ค. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.ประกายวรรณ และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 2 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์
ศ. 25 ม.ค. 45	สัมภาษณ์ อ.อรวรรณ และ อ.ไพลี เพื่อนครูของ อ.ประวิทย์
จ. 28 ม.ค. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.ลอย และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 2 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนนครหลวง"อุดมรัชติวิทยา"
อ. 29 ม.ค. 45	นัดสนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ทองดี
พ 30 ม.ค. 45	สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์
ศ. 1 ก.พ. 45	สัมภาษณ์หัวหน้าหมวดของ อ.ประวิทย์
จ. 4 ก.พ. 45	สัมภาษณ์ผู้อำนวยการของ อ.ประวิทย์
พฤ. 7 ก.พ. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.อนุศาสตร์ และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นของ อ.ประวิทย์ ที่โรงเรียนสายปัญญา
ศ. 8 ก.พ. 45	สนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ประวิทย์ ชั้น ม.5/11 และ ม.5/8
อ. 12 ก.พ. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.มาลีสา และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนหอวังนนทบุรี

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วันที่	กิจกรรม
พ. 13 ก.พ. 45	สนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ประวิทย์ ชั้น ม.5/9
พ. 14 ก.พ. 45	สนทนากลุ่มกับนักเรียนของ อ.ทองดี ชั้น ม.6/2 และ ม.6/1
จ. 18 ก.พ. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.พรรณนิภา และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นของ อ.ประวิทย์ ที่โรงเรียน ปทุมวิไล จ.ปทุมธานี
พ. 20 – ศ. 22 ก.พ. 45	สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์ และลูกสาว
จ. 25 ก.พ. 45	สังเกตชั้นเรียน วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ อ.โกวิทย์ และ สัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งเป็นครูเครือข่ายรุ่นที่ 1 ของ อ.ทองดี ที่โรงเรียนปทุมธานี “นันทมนิบำรุง”
ศ. 8 มี.ค. 45	สัมภาษณ์ อ.กัลยาณี ภรรยาของ อ.ทองดี
พ. 13 มี.ค. 45	สัมภาษณ์ผู้อำนวยการและ อ.ทองดี
พ. 10 เม.ย. 45	สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ สกศ. คนที่ 1
ศ. 19 เม.ย. 45	สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ สกศ. คนที่ 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้าง คือ ได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างและศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะไปทำการเก็บข้อมูล ซึ่งทำให้ได้เครื่องมือประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสารคือ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตคือ แนวทางการสังเกตสภาพโรงเรียน แนวทางการสังเกตชั้นเรียน และแบบบันทึกเหตุการณ์
3. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร แนว

คำถามที่ใช้สัมภาษณ์ครูแห่งชาติผู้เป็นกรณีศึกษา แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อนครูในโรงเรียน แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครูเครือข่าย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นักเรียนของครูเครือข่าย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์คณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติ และแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในครอบครัวของครูแห่งชาติ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มคือ แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนของครูแห่งชาติ

เครื่องมือแต่ละชุดมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาในประเด็น

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผลงานของครูแห่งชาติ

1.2 กำหนดประเด็นในการศึกษาดังนี้

- ความสำคัญของเอกสาร / คำสำคัญ
- ชนิดของเอกสาร
- แหล่ง / ที่มาของเอกสาร
- เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของเอกสาร

2. แนวทางการสังเกตสภาพโรงเรียนของครูแห่งชาติ ผู้วิจัยสังเกตเกี่ยวกับ

2.1 สภาพที่ตั้งและชุมชน

2.2 สภาพภายในโรงเรียน

2.3 สภาพปัจจุบันด้านบุคลากรของโรงเรียน

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนและนักเรียน

3. แนวทางการสังเกตชั้นเรียนของครูแห่งชาติ ผู้วิจัยสังเกตเกี่ยวกับ

3.1 พฤติกรรม หรือปฏิสัมพันธ์ หรือการกระทำระหว่างครู และนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย บุคลิกลักษณะของครูผู้สอน ความสนใจของครูผู้สอนต่อนักเรียน ความสนใจของนักเรียนต่อครูผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

3.2 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

3.3 อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน

3.4 เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียน

4. แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ครอบคลุมถึง
  - 4.1 การส่งเสริมความรู้และทักษะของครู
  - 4.2 การมอบหมายงานและเวลาทำงานให้ครู
  - 4.3 การจัดแหล่งวิชาการ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอน
  - 4.4 การจัดกิจกรรมพิเศษเกี่ยวกับการสอน
  - 4.5 การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
  - 4.6 การส่งเสริมการทำวิจัยให้แก่ครู
  - 4.7 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในอดีต
  - 4.8 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในปัจจุบันในฐานะครูแห่งชาติ
  - 4.9 ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษากับผู้บริหาร เพื่อนครูในโรงเรียน และนักเรียน
5. แนวทางการสัมภาษณ์ครูแห่งชาติที่เป็นกรณีศึกษา ครอบคลุมประเด็นการศึกษา
  - 5.1 สถานภาพส่วนตัวและครอบครัว
  - 5.2 ประวัติการศึกษา
  - 5.3 เหตุผลที่เลือกประกอบอาชีพครู
  - 5.4 ประวัติการทำงาน
  - 5.5 เหตุผลที่ได้เป็นครูแห่งชาติ
  - 5.6 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 5.7 การจัดแหล่งวิชาการ สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน
  - 5.8 ความร่วมมือในการทำงานกับครูท่านอื่น
  - 5.9 รูปแบบและกระบวนการในการทำวิจัย
  - 5.10 แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติหน้าที่ เพื่อนร่วมงาน
  - 5.11 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานในฐานะครูแห่งชาติ
  - 5.12 ความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานในอนาคต
  - 5.13 ผลงานที่ดำเนินการในโครงการครูแห่งชาติ

5.14 อนาคตภาพของโครงการครูแห่งชาติ

6. แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อนครูในโรงเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ครอบคลุมถึง
  - 6.1 สภาพส่วนตัวและครอบครัว
  - 6.2 ประวัติการศึกษา
  - 6.3 ประวัติการทำงาน
  - 6.4 วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน
  - 6.5 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 6.6 การดำเนินชีวิต การประพฤติตน และการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในอดีต
  - 6.7 การดำเนินชีวิต การประพฤติตน และการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในปัจจุบัน

ในฐานะครูแห่งชาติ

- 6.8 การส่งเสริมและสนับสนุนของครูแห่งชาติต่อเพื่อนร่วมงานในด้านต่าง ๆ

7. แนวทางการสัมภาษณ์ครูเครือข่าย แนวทางการสัมภาษณ์ครอบคลุมถึง

- 7.1 สภาพส่วนตัวและครอบครัว
- 7.2 ประวัติการศึกษา
- 7.3 ประวัติการทำงาน
- 7.4 วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน
- 7.5 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 7.6 การดำเนินชีวิต การประพฤติตน และการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาใน

ในฐานะครูแห่งชาติ

- 7.7 รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูที่กรณีศึกษาใช้
- 7.8 การส่งเสริมสนับสนุนของครูแห่งชาติต่อครูเครือข่ายในด้านต่าง ๆ

8. แนวทางการสังเกตชั้นเรียนของครูเครือข่าย ผู้วิจัยสังเกตเกี่ยวกับ

- 8.1 พฤติกรรม หรือปฏิสัมพันธ์ หรือการกระทำระหว่างครูและนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย บุคลิกลักษณะของครูผู้สอน ความสนใจของครูผู้สอนต่อนักเรียน ความสนใจของนักเรียนต่อครูผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

- 8.2 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

- 8.3 อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
  - 8.4 เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียน
9. แนวทางการสัมภาษณ์นักเรียนของครูเครือข่าย แนวทางการสัมภาษณ์ครอบคลุมถึง
- 9.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 9.2 การใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนของครู
  - 9.3 วิธีการสอนของครู
  - 9.4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน
10. แนวทางการสัมภาษณ์คณะกรรมการในโครงการครูแห่งชาติของ สกศ. แนว
การสัมภาษณ์ครอบคลุมถึง
- 10.1 เหตุผลในการคัดเลือกกรณีศึกษาเป็นครูแห่งชาติ
  - 10.2 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในปัจจุบันในฐานะครูแห่ง
ชาติ
  - 10.3 ผลงานของกรณีศึกษา
  - 10.4 อนาคตภาพของโครงการครูแห่งชาติ
11. แนวทางการสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัวครูแห่งชาติ ครอบคลุมประเด็น
- 11.1 ประวัติส่วนตัว
  - 11.2 ความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา
  - 11.3 การให้ความช่วยเหลือของกรณีศึกษาในด้านส่วนตัวและการทำงาน
  - 11.4 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในอดีต
  - 11.5 การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาในปัจจุบันในฐานะครูแห่ง
ชาติ
12. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนของครูแห่งชาติ ครอบคลุมประเด็น
- 12.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูแห่งชาติ
  - 12.2 การใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนของครูแห่งชาติ
  - 12.3 วิธีการสอนของครูแห่งชาติที่แตกต่างจากครูท่านอื่น
  - 12.4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูแห่งชาติและนักเรียนในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน

5. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

ในการศึกษาภาคสนามในแต่ละวันผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (full field note) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำอ่านทบทวน ลงรหัส และลงความคิดเห็นเบื้องต้น แล้วจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดในการศึกษา เพื่อจะนำมาเขียนลงการ์ดเก็บไว้ โดยเขียนหัวข้อเรื่อง (categories) เอาไว้ให้ชัดเจน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การแบ่งกลุ่ม สื่อการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เพิ่มเติมข้อคิดเห็นหรือประเด็นวิเคราะห์ในเรื่องนั้นๆ ลงในหมายเหตุที่อยู่ส่วนล่างของการ์ด การจัดเก็บการ์ด ผู้วิจัยทำการจัดเก็บแยกเป็นหมวดหมู่ (files) เพื่อง่ายต่อการสืบค้นและเป็นการตรวจสอบความเพียงพอและความตรงของข้อมูล

6. การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาภาคสนาม นอกจากผู้วิจัยจะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุดแล้ว ผู้วิจัยยังต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาแล้วด้วย โดยจะตรวจสอบในด้านความครบถ้วนของข้อมูล ความเป็นจริงของข้อมูล และความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล (valid and reliable) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ประกอบด้วย

1.1 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation)

เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เป็นการตรวจสอบด้านความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อต่างเวลากัน ต่างสถานที่กัน และผู้ให้ข้อมูลต่างบุคคลกันหรือการได้มาของข้อมูลต่างกันแล้วข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่

(1) แหล่งเวลา ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ต่างเวลากัน เช่น

สัมภาษณ์ อ.ประวิทย์ เกี่ยวกับการทำโครงการของนักเรียน ซึ่ง อ.ประวิทย์ตอบว่ามีแบบประเมินโครงการของนักเรียนด้วย

“ประเมินที่ชิ้นงานส่วนหนึ่ง แต่จะประเมินดูกระบวนการของเด็กมากกว่า ดูพัฒนาการที่เด็กได้ เขาได้ตั้งแต่วางแผนที่อยากทำ การใช้อุปกรณ์ เราดูพัฒนาการของเด็กเป็นรายๆ เรามีแบบประเมินโครงการเลย”

(อ.ประวิทย์, 17 ธ.ค. 44)

“เราจะมีแบบประเมินโครงการ มีเกณฑ์ชัดเจนให้เด็กประเมินเองว่า ให้ชักรักคะแนน เพื่อนให้เท่าไร ส่งมาที่ครูกูให้เท่าไร จะเป็นคะแนนระหว่างภาคเรียนเป็นคะแนนกลุ่ม”

(อ.ประวิทย์, 19 ธ.ค. 44)

(2) แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ต่างสถานที่กัน เช่น สัมภาษณ์ อ.ทองดี เกี่ยวกับวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

“...ซึ่งเด็กเขาเรียนเครียด มีความทุกข์ แล้วครูเองถ้าเราไปยึดเหนี่ยว เนื้อหายากๆ ก็ไปกันใหญ่ ในประเด็นอย่างนี้ เราก็พยายามผูกใจเด็กเอาไว้ รู้จักเด็ก ตอนนี้ในที่สุดก็คือสนใจผู้เรียน ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล”

(โตะม้านินข้างตึก, 19 พ.ย. 44)

“เด็กๆ ทุกคนมานั่งอยู่ในใจเรา แล้วเราก็ไปนั่งอยู่ในใจเด็กๆ เด็กจะให้ความศรัทธากับตัวครูมาก มันจะทำอะไรเด็กก็จะมีความเกรงใจคือทำตรงนี้ เหมือนไม่ตั้งใจเรียนแต่อาจารย์เขาจะไม่สบายใจ คือมีความคิด เด็กเขาจะตั้งใจเรียนทุกๆ ที่มันเป็นเรื่องที่ยากในความรู้สึกของเขา”

(โตะพักครู, 29 พ.ย. 44)

(3) แหล่งบุคคล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ผู้ให้ข้อมูลต่างกัน

เช่น จากการสนทนากลุ่มนักเรียนของ อ.ประวิทย์ ซึ่งแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นกลุ่ม เก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน เมื่อถามเกี่ยวกับการจัดกลุ่มแบบคละตามความสามารถ นักเรียนเห็นด้วยว่าดี

“ดีค่ะ ถ้าสมมติจัดกันเองจะนั่งตามกลุ่มเพื่อน เก่งก็จะเก่งไปเลย แยกก็จะแยกไปเลย ถ้าจัดอย่างนี้จะช่วยๆ กันในกลุ่มได้”

“ช่วยพัฒนาความรู้ของคนที่ไม่ดี ให้ดีขึ้น ชักจูงกันพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น สำหรับคนที่ดีอยู่แล้วก็เป็นการช่วยเหลือเพื่อนด้วยตนเอง”

“คนที่เรียนมาแล้ว อ่านมาแล้ว จะช่วยอธิบายให้คนที่ไม่รู้เรื่อง ทำให้รู้เรื่องกันทั้งกลุ่ม เพราะจะกล้าถามเพื่อนมากกว่ากล้าถามอาจารย์”

(จากการสนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มเก่งของ อ.ประวิทย์, 8 ก.พ. 45)

“เราได้ช่วยเหลือกันในกลุ่ม เวลาทดลองจะแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถว่าใครจะทำอะไร มีหลายคนต้องช่วยกันทำ จะนั่งเฉยไม่ได้”

(จากการสนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มปานกลางของ อ.ประวิทย์, 13 ก.พ. 45)

“ชอบ เพราะคนเก่งจะได้ช่วยคนที่ไม่เป็นคิด จะมีคนเก่งประจำกลุ่ม”

(จากการสนทนากลุ่มนักเรียนกลุ่มอ่อนของ อ.ประวิทย์, 8 ก.พ. 45)

1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation)

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมกับได้ศึกษาเอกสารประกอบอีกด้วย

“ที่นี้จริงๆ ก็ไปติดเกาะตรกิมันไกล ขอนแก่น สงสารที่บ้านที่ต้องส่งเสียเราโดยที่เราช่วยอะไรไม่ได้เลย พูดได้ว่าแม่ต้องส่งเงินอย่างเดียว จริงๆ เรามีเพื่อนสนิท ซ้ำมากแต่ก็ติดวิศวะโยธาและก็มีฐานะดี ซึ่งกับออกตรงๆ ไปเป็นรุมเมทกับเขาได้ ถ้าขาดเหลืออะไรก็ยืมได้เพราะสนิทกันมากเป็นเพื่อนที่เรียนที่ อ.ย.ว. แต่ก็ตัดสินใจไม่ไปสัมภาษณ์ พอไปโรงเรียน อ.ย.ว. อาจารย์

ก็ตำหนิว่าทำไมไม่เอา เหมือนเราคิดสั้น แต่เราก็คิดว่าต้องช่วยเศรษฐกิจ
ที่บ้าน”

(อ.ทองดี, 29 พ.ย. 44)

“ความวิตกในปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าตัดสินใจ
ใจเช่นนั้น แม้ว่าพ่อแม่เองยืนยันกรานว่าส่งเสียข้าพเจ้าให้เรียนได้ แต่ข้าพเจ้าก็
ไม่ปรารถนาให้บุพการีทั้งสองลำบากไปมากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากหาก
ข้าพเจ้าไปเรียนที่ขอนแก่นจริงๆ ภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ จะต้องสูงกว่าการเรียน
ในสถาบันใกล้บ้านที่อยู่หลายเท่าตัว นอกจากนี้ ถ้าข้าพเจ้าอยู่กับบิดา
มารดา ก็ยังสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวโดยการช่วยเหลือที่บ้านทำงานได้
ด้วย”

“หลายคนไม่เข้าใจการตัดสินใจของข้าพเจ้า โดยเฉพาะครูเก่าสมัยชั้น
มัธยมศึกษา ต่างพากันตัดพ้อต่อว่า ทั้งซักถามถึงสาเหตุ แต่ข้าพเจ้าครั้นที่
จะอธิบายเหตุผลส่วนตัว ได้แต่เก็บความฝันของตนเองไว้ในใจเงียบๆ และมี
เคยนึกโทษโชคชะตาแต่อย่างใด”

(จากเอกสาร บันทึกครูแห่งชาติ, 2545)

1.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย คือ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจนมีความเข้าใจดีเกี่ยวกับ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการดำเนินงานในโครงการครูแห่งชาติ

2. การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำ คือการพิจารณาข้อมูลที่เก็บมาได้ หาก
ข้อมูลใดเป็นที่สนใจผู้วิจัยก็ตรวจสอบความตรงภายในด้วยการสอบถามซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

3. ตรวจสอบการจดบันทึกให้เป็นระบบ ละเอียด ครอบคลุม แยกแยะข้อมูลที่ได้
การสังเกต สัมภาษณ์ และความคิดเห็นของผู้วิจัยออกจากกันอย่างเป็นระบบ ลงบันทึกวันที่
จัดทำดัชนี ให้ชัดเจน คงเส้นคงวาและเป็นระบบ จัดทำรหัสของคำ กลุ่มคำ/เกณฑ์ จาก
กระบวนการ ความหมาย การตีความ และตัวอย่าง

4. ตรวจสอบความเป็นไปได้ของข้อมูลในแง่มุมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่างๆ ว่า “สม
เหตุสมผลหรือไม่” ข้อมูลหลักฐานอ่อนไปหรือไม่ สมควรจะหาหลักฐานต่าง ๆ ต่อไปหรือไม่ มี
หลักฐานใหม่ หรือมีแค่นั้น การชั่งน้ำหนักหลักฐานหาหลักฐานที่ค้ำจุนคำอธิบายของผู้วิจัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิธีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ มีความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1.การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้

2.การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎี และแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2.1แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3.การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) เตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์โดยการถอดเทปบันทึกบทสนทนา และตรวจสอบความครบถ้วนร่วมกันระหว่างผู้บันทึกการสนทนา และผู้ดำเนินการสนทนา
- 2) ผู้วิจัยอ่านบันทึกบทสนทนาของทุกกลุ่ม
- 3) ใช้วิธีวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ประเด็นความต้องการตามแนวคำถาม
- 4) วิเคราะห์หาความแตกต่าง และความเหมือนของการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม หาสาเหตุหรือคำอธิบาย และบรรยายเป็นความเรียง

8. การนำเสนอข้อมูล

เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีดังข้างต้น ผู้วิจัยได้เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์